

УДК 7.038.3"312"

Анна Єфімова

ПРАКТИКИ “ПУБЛІЧНОГО МИСТЕЦТВА” ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРИ

У статті розглянуто особливості віртуалізації сучасних мистецьких феноменів в Інтернет-просторі на прикладі “публічного мистецтва”, проведено аналіз основних веб-сторінок, що репрезентують вказане явище.

Ключові слова: публічне мистецтво, електронний ресурс, Інтернет, інформація, веб-сторінки.

A. Efimova. Художественные практики “публичного искусства” и отображение их в Интернет-пространстве

В статье рассмотрены особенности виртуализации современных художественных феноменов в Интернет-пространстве на примере “публичного искусства”, проведен анализ основных веб-страниц, представляющих указанное явление.

Ключевые слова: публичное искусство, электронный ресурс, Интернет, информация, веб-страницы.

A. Yefimova. The public art practices and its virtualization in the Internet space

The article reviews the peculiarities of virtualization of modern art practices in the Internet space on the example of “public art”, and analyzed the basic Web-pages that represent this phenomenon.

Key words: public art, electronic resources, Internet, Web page, information.

На сучасному етапі всесвітня мережа Інтернет пропонує широкий спектр інформаційних послуг, без яких практично не можливо уявити сучасні наукові дослідження, зокрема у сфері культури. Актуальність Інтернет-джерел полягає не тільки у наявності самої інформації, а й у швидкості її отримання (як, наприклад, у доступі до електронних версій відомих бібліотек чи спеціально сформованих online-бібліотек, спеціалізованих Інтернет-видань тощо). Досить широко можливості Інтернету використовуються при дослідженнях

сучасної культурно-мистецької проблематики, оскільки широкий спектр культурних феноменів представлено у глобальній мережі не лише у текстовому, але й в ілюстративному та мультимедійному форматі, що є важливим чинником для цієї сфери досліджень.

Специфіка сучасної художньої культури, на відміну від художніх культур попередніх історичних періодів, полягає в її перехідному характері, що пов’язано з істотними змінами в культурі рубежу ХХ – ХХІ століть, і формуванням глобалізованого інформаційного суспільства [5]. Багато зарубіжних авторів, зокрема Я. Іоскевич, інтерпретують Інтернет як нове середовище художньої культури, досліджуючи як його можливості, так і механізми впливу на споживачів; алгоритми програмних продуктів; мережеву специфіку функціонування окремих видів мистецтва [4]. Окремі дослідники вважають, що надмірність інформації в Інтернеті веде користувачів до втрати уваги та зацікавленості предметом, відлучає від самостійного мислення і пошуків альтернативної думки. Проте, порівняно з паперовими носіями, Інтернет, без сумніву, має значні переваги в швидкості, оновленні інформації. Натомість, інші дослідники акцентують на ролі електронних бібліотек та актуальності використання інформаційних електронних науково-освітніх ресурсів [6]. Також існує значна кількість досліджень, орієнтована на вивчення взаємодії сучасної комунікаційної сфери зі сферою культури та мистецтва. Зокрема, це питання висвітлено у працях В. Борєєва, А. Коваленко, О. Берегової, Лазаревої та ін. [2; 3; 5].

Однак, незважаючи на кількість напрацювань, орієнтованих на вивчення проблем інформатизації культурного та мистецького простору, все ще недостатньо дослідженими залишаються основні аспекти віртуалізації сучасних мистецьких практик в Інтернет-просторі.

Використання електронних інформаційних ресурсів особливо актуальне в Україні при вивченні сучасних культурних феноменів, оскільки ця сфера ще не досліджена і немає достатньої кількості друкованих джерел. Тому, значний об’єм необхідної інформації черпається з іноземних електронних ресурсів, доступ до яких ми отримуємо завдяки Інтернету. Домінуюча роль глобальної мережі підкреслена також тим, що як українське, так і світове сучасне мистецтво більшою мірою репрезентоване у віртуальному інформаційному просторі, аніж у друкованих виданнях.

Особливості використання електронних ресурсів при дослідженні сучасних мистецьких практик ми розглянули на прикладі конкретного феномену, а саме “публічного мистецтва” (public art), що і визначає *актуальність цього дослідження*.

Відповідно, *метою статті* став аналіз провідних Інтернет-ресурсів, що репрезентують віртуальний зріз практик публічного мистецтва в Україні та за кордоном.

Публічне мистецтво – “public art” – вважається одним із головних феноменів у культурі другої половини ХХ – початку ХХІ ст., який багато в чому сформував сприйняття сучасного мистецтва широкою аудиторією, визначивши його роль в оформленні нового “суспільного простору” і місце в соціумі в цілому. Це своєрідна форма існування сучасного мистецтва поза художніми інституціями, у відкритому суспільному просторі. Воно розраховане на комунікацію з глядачем та проблематизацію різних питань як сучасного мистецтва, так і простору, в якому воно репрезентовано. Для “public art” характерною є постмодерністична стратегія “вбудови” в різні контексти з урахуванням різних чинників (просторових, соціальних, історико-політичних, культурно-ідеологічних та ін.). Першими формами офіційно санкціонованого “public art” вважається абстрактна модерністична скульптура, інсталювана в конкретному місці, враховуючи не лише архітектурно-просторовий, а й культурно-ідеологічний контекст цього місця. Оскільки відбулися значні зрушення від традиції використання скульптурного об’єкта як головного засобу художнього вираження у відкритому публічному просторі до більш широкого діапазону художніх практик, “public art” як дефініція передбачає об’єкти візуального мистецтва, інтерактивні проекти, дизайн міського середовища, перфоменси, інсталяції та будь-які інші форми [7].

Якщо детальніше звернутись до класифікації цього мистецького напрямку, то сьогодні “public art” хронологічно поділяють на такі основні категорії: – “art in public places” (мистецтво в публічних місцях); – “art as public spaces” (твори мистецтва як публічні місця); – “art in the public interest” або “новий жанр public art” (мистецтво в громадських інтересах) [8].

Мистецтво в громадських місцях (art in public places) – це зазвичай модерністська абстрактна скульптура, розміщена під відкритим небом з метою прикрасити або збагатити міські простори. Цей

підхід домінував до початку 1970-х рр. та визначав, насамперед, естетичну функцію мистецтва в громадських місцях. Окрім естетизації міського простору, важливим завданням стала актуалізація сучасного мистецтва у широких масах незацікавленої аудиторії.

“Art as public spaces” – мистецтво, орієнтоване на особливості місця. Цей концепт передбачав відповідність між мистецтвом, архітектурою і ландшафтом: кожен твір тісно взаємодіє з місцем інсталяції, однак не може трактуватись завершеним і відкритим для сприйняття без урахування контексту простору. Своєю чергою, простір завдяки твору трансформується: “public art” підкреслює або доповнює його культурний, соціальний чи історичний сенс [8]. У цьому контексті можна розглядати також “site-specific art” (мистецтво, орієнтоване на специфіку місця) та “street art” (“мистецтво вулиці”). Зокрема, щодо останнього, то саме “street art” є невід’ємною складовою публічного мистецтва.

У 1995 р. американські художники та критики об’єднались, щоб проаналізувати спектр соціально-активних практик у сфері публічного мистецтва, що розвиваються та актуалізуються у пост-модерністичному суспільстві. Ці практики суттєво відрізнялися від панівної раніше ідеї “public art” як мистецтва, втіленого в матеріальних об’єктах, і були визначені як “новий жанр public art” [7]. Цей термін дозволяє провести межу між нерухомим об’єктом та колом практик, що передбачають вирішення соціальних цілей та скеровані на ескалацію суспільної свідомості. До таких практик належать флеш-моби, хепенінги, “community art” тощо. Саме тому “art in the public interest”, або “новий жанр public art”, варто трактувати як соціально-орієнтоване мистецтво.

Практики публічного мистецтва посідають важливе місце в сучасній культурі, і поступово актуалізуються в Україні. Однак тут цей напрям ще не має належної теоретичної та практичної бази, що, своєю чергою, підкреслює необхідність його подальшого дослідження. Як вже зазначалось, вивчення цієї проблематики в Україні ґрунтується переважно на теорії зарубіжних дослідників, доступ до якої надає саме Інтернет.

Серед Інтернет-джерел першочергово потрібно відзначити спеціалізовані веб-сторінки, присвячені феномену “публічного мистецтва”, в яких найповніше відображена його специфіка, розкрито основні аспекти та виявлено останні світові тенденції цього мис-

тецького явища, подано якісний візуальний матеріал, проаналізовано знакові проекти тощо. На таких порталах також розміщено низку наукових досліджень, що в комплексі формують деякі теоретичні основи “public art”. До цих ресурсів можна зарахувати такі веб-сторінки:

<http://www.publicartonline.org.uk/>;
<http://www.publicartaroundtheworld.com/>;
http://nnpaf.org/what_is_art.html;
<http://www.forecastpublicart.org>;
<http://www.zpub.com>;
<http://publicart.shu.ac.uk>; <http://www.arttec.net/>;
<http://www.cabq.gov/publicart/public-art-handbook>;
<http://www.publicart.at/> <http://www.davidharding.net>;
<http://www.woostercollective.com>; <http://www.art-omma.org>.

Актуальним у цьому контексті Інтернет-ресурсом є російський веб-сайт www.rgorpublicart.ru, який характеризується потужним інформаційним наповненням та відображає різнобічні аспекти публічного мистецтва. Зокрема, цей електронний ресурс варто відзначити через те, що він містить низку наукових статей західних авторів – теоретиків “public art”, перекладених російською мовою, що, своєю чергою, полегшує завдання при дослідженні цього явища в Україні. Також вказаний сайт відображає широкий спектр інформації про міжнародний досвід “public art” у найбільших центрах його розвитку, а саме – США, Канаді, Австрії, Великобританії, Нідерландах, Скандинавії, Франції. Здійснено історичний огляд становлення цього напрямку у кожній із країн та виявлено специфіку застосування терміна, проаналізовано наймасштабніші проекти і провідні інституції, що займаються розвитком “public art”, а також проаналізовано особливості його регламентації та фінансування. На сайті розміщено архіви наукових публікацій та проектів публічного мистецтва в Росії, які супроводжуються якісним візуальним матеріалом. Цей Інтернет-портал також систематично оновлює інформацію та відображає останні тенденції, дослідження та проекти “public art”, тому, з огляду на цей факт, його можна вважати найзначнішим електронним ресурсом при дослідженні практик публічного мистецтва.

У віртуальному інформаційному просторі України проблематика публічного мистецтва відображена дещо меншою мірою, ніж

на Заході та у Росії, однак вже існують електронні ресурси, які репрезентують останні українські дослідження цього явища. Серед них варто відзначити сайт Інституту проблем сучасного мистецтва <http://www.magi.kiev.ua/>. Цей портал надає доступ до електронних версій індивідуальних та колективних монографій, збірників наукових праць, таких як “Художня культура. Актуальні проблеми”, “Міст”, “Сучасне мистецтво”, “Мистецтвознавство України”; наукового журналу “Арт-курсив”, у якому висвітлено багатоаспектні явища сучасного мистецтва. Цей Інтернет-ресурс репрезентує ґрунтовні наукові дослідження, які аналізують найрізноманітніші аспекти публічного мистецтва.

Важливим джерелом інформації щодо проєктів публічного мистецтва в Україні став сайт Фонду розвитку сучасного мистецтва “Ейдос” – <http://www.eidosfund.org/>. Варто зазначити, що мистецьким фондом “Ейдос” було започатковано спеціалізовану програму розвитку публічного мистецтва в Україні та реалізовано масштабні проєкти, такі як “Місто – територія мистецтва”, “Сучасне мистецтво у публічному просторі”, інформація про які відображена на веб-сторінці фонду. Окрім того, цей портал репрезентує останні новини у світі сучасного мистецтва, публікації, фото- та відеоматеріали визначних проєктів і мистецьких заходів, біографічні довідки про художників тощо. Проте найбільш визначальною рисою цієї веб-сторінки є електронна бібліотека, яка містить найавторитетніші у світі видання з сучасного мистецтва, серед яких “Flash Art”, “Art Review”, “Parkett Art”, “frieze”, “CIRCA”, “Art Monthly”, “Art Investor”, “Art.es”, “ХЖ”, “Артхроника” та інші, а також каталоги, монографії, збірки статей українських та зарубіжних авторів. Окрім того, можна ознайомитись з медіа-архівом: відео- та фотодокументаціями акцій, відео- та медіа-артом. До фонду бібліотеки постійно надходять нові джерела, доступ до яких мають усі бажаючі. Деякі видання можна абсолютно вільно й безкоштовно завантажити у цифровому форматі. Цей електронний ресурс відіграє провідну роль у дослідженнях сучасних мистецьких практик і, зокрема, публічного мистецтва, оскільки це єдиний в Україні Інтернет-портал, який надає настільки широкий доступ до інформації про сучасне мистецтво.

Потрібно зазначити, що електронні бібліотеки займають важливе місце у наукових дослідженнях, і зокрема у сфері сучасного мистецтва. Це один із популярних та перспективних напрямів ор-

ганізації електронних інформаційних ресурсів. Вони функціонують як розподілені інформаційні системи, які дозволяють надійно нагромаджувати, зберігати й ефективно використовувати інформаційні ресурси, що надаються в цифрових форматах та доступні через глобальні мережі передачі даних у зручному для користувача форматі [6]. Серед таких електронних ресурсів є сайт Національної бібліотеки України ім. Вернадського – www.nbuv.gov.ua, який надає найширший доступ до останніх наукових публікацій, програм конференцій, збірників статей та окремих монографій, а також містить каталог авторефератів та дисертаційних досліджень, який постійно оновлюється. Сайт Національної бібліотеки ім. Вернадського вважається наймасштабнішим освітньо-науковим Інтернет-порталом в Україні.

Важливі довідки щодо проблематики публічного мистецтва можна отримати на сторінках віртуальних енциклопедій, таких як Wikipedia – www.Wikipedia (The free encyclopedia) та мистецька енциклопедія www.artprojekt.ru. Тут розміщено інформацію про найбільш знакові проекти, їх авторів, провідних науковців цього напрямку та їх дослідження. Вікіпедії також містять бібліографію та дотичні посилання за темою. При дослідженні практик публічного мистецтва актуальним електронним ресурсом є спеціалізовані Інтернет-видання, що охоплюють сучасну культурно-мистецьку проблематику. У цьому контексті варто зазначити такі: арт-журнал “Аж” – <http://www.azh.com.ua/>; критичний онлайн – журнал, присвячений сучасному мистецтву і сучасній культурі, “KORYDOR” – <http://korydor.in.ua/>; щоденний електронний журнал про дизайн, сучасне мистецтво і архітектуру “SHNICK” – <http://shnick.com.ua>.

Особливе місце посідають електронні версії друкованих періодичних видань, які доступні одночасно набагато більшій кількості споживачів, ніж паперовий варіант та мають здатність миттєво переходити до архівів користувачів. Зокрема, актуальним для цього дослідження є електронна версія найпопулярнішого в Україні журналу про мистецтво “Art-Ukraine” – <http://www.artukraine.com.ua>. Своєрідними джерелами інформації при дослідженні практик публічного мистецтва в Україні також можуть слугувати різного роду публіцистичні інформаційні портали, аналітичні ресурси, як, наприклад: <http://zaxid.net>, веб-сторінки регіональних мистецьких організацій: <http://dzyga.com.ua>, інформативні арт-блоги –

artoteka.com.ua/blog/, форуми та навіть соціальні мережі. Звичайно, подібні інформаційні ресурси не можна приймати як єдині у наукових дослідженнях певної проблематики, однак вони часто містять важливий фактологічний та ілюстративний матеріал. Проаналізувавши особливості відображення сучасних мистецьких практик в Інтернет-просторі, можемо стверджувати, що суттєвим джерелом дослідження феномену публічного мистецтва в Україні стали саме електронні ресурси, які поступово становлять альтернативу друкованим виданням. Для систематизації доцільно буде сформулювати типологічну модель та поділити ці електронні ресурси на:

- спеціалізовані Інтернет-портали, присвячені безпосередньо публічному мистецтву;
- веб-сторінки мистецьких інституцій, що відображають останні наукові дослідження з цієї проблематики;
- електронні бібліотеки;
- спеціалізовані Інтернет-видання, що охоплюють проблематику сучасного мистецтва.
- публіцистичні інформаційні портали, веб-сторінки регіональних мистецьких організацій; блоги, соціальні мережі, форуми.

Вищезазначене дозволяє констатувати той факт, що сьогодні Інтернет є найбільшим джерелом отримання інформації, що висвітлює різнобічні аспекти досліджуваного нами явища. Аналіз веб-сторінок, що найповніше репрезентують віртуальний зріз практик публічного мистецтва, продемонстрував наявність широкого спектру інформаційних ресурсів та ще раз підкреслив, що в умовах глобалізованого інформаційного суспільства дослідження сучасної культурно-мистецької проблематики без використання електронних ресурсів є практично неможливими.

Література:

1. Баркова О. Електронні ресурси: аспекти типології. Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: Проблеми науки, освіти, практики: Зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 25–26 травня 2004 р. – К., 2004. – С. 147–149.
2. Берегова О. Комунікація в соціокультурному просторі України: технологія чи творчість? / О. Берегова. – Київ : НМАУ ім. П. Чайковського, 2006. – 388 с.
3. Бореев В., Коваленко А. Культура и массовая коммуникация / В. Бореев, А. Коваленко. – М. : Наука, 1986. – 303 с.

4. Иоскевич Я. Интернет как новая среда художественной культуры / Я. Иоскевич. – СПб. : РИИИ, 2006. – 168 с.

5. Лазарева Л. Моделі художньої комунікації у сучасному інформаційному просторі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Vdakk/2011_2/29.pd.

6. СавченкоЗ. Формування і використання інформаційних електронних науково-освітніх ресурсів. Інформаційні технології і засоби навчання. 2010.№4 (18) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.

7. Harding D. Public art – contentious term and contested practice/ D. Harding [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.davidharding.net/article07/article0701.php>.

8. Kwon M. For Hamburg: Public Art and Urban Identities / M. Kwon [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.art_omma.org/issue6/text/kwon.htm.